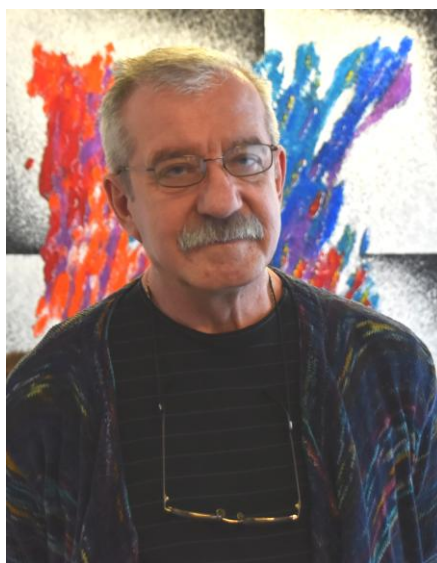

Novohradské osvetové stredisko (NOS) Lučenec v rámci monitoringu záujmovej umeleckej činnosti v Novohrade a Malohonte predstavuje cyklus – predstavujeme členov štúdia AVT (amatérskej výtvarnej tvorby):

Ing. Ladislav Feldsam

Žije a tvorí v Lučenci. Maľovaniu sa v podstate venuje od detstva, ale asi posledných desať rokov oveľa intenzívnejšie. Najskôr začal maľovať pre vlastné potešenie. Začínal olejomaľbou, vyskúšal si akryl, ale jadrom jeho tvorby je predovšetkým abstraktné umenie, teda nefiguratívne umenie, ktoré nezobrazuje žiadny predmet, človeka, krajinu, ale vyjadruje sa len zostavou farebných škvŕn, plôch, čiar či geometrických prvkov. V tvorbe uprednostňuje väčšie formáty, pričom podľa vlastného vyjadrenia to musí byť „nad meter“, lebo podľa neho sa v malom obraze nedá vyjadriť to, čo autor cíti. Na moderné umenie ho nahovorila dcéra asi pred šiestimi rokmi, dovtedy sa venoval skôr klasicizmu.

Už štyri roky je členom okresného štúdia amatérskej výtvarnej tvorby pri Novohradskom osvetovom stredisku v Lučenci. Prihlásením sa na prvú súťažnú výstavu hneď postúpil až do celoštátneho kola, čo je obrovský úspech. Odborná porota celoštátnej súťaže hodnotila výtvarné práce, ktoré postúpili z ôsmich krajských súťaží. Len do celoštátneho kola súťaže bolo prihlásených 212 autorov a

351 výtvarných diel, z ktorých porota odporučila vystaviť 162 od stovky autorov a navrhla udeliť jednu hlavnú cenu, 17 cien a 17 čestných uznaní. Stalo sa tak na 59. ročníku celoštátnej postupovej súťaže neprofesionálnej výtvarnej tvorby **Výtvarné spektrum 2022**.

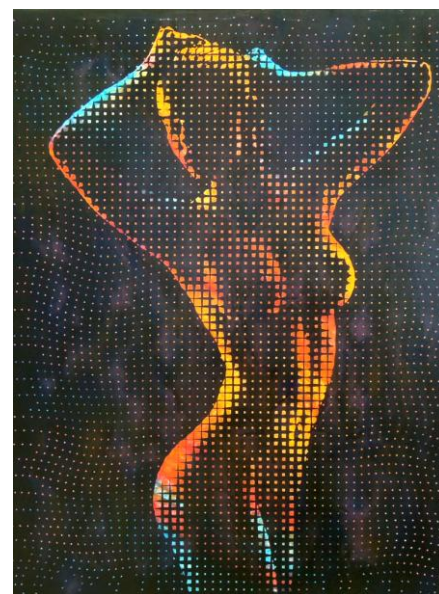
Časť jeho prác má vystavenú v budove Feldsam, sídliacej na križovatke ulíc Sládkovičovej a Jókaiho.

Zaoberal sa aj grafikou, najmä keď vlastnil textilnú fabriku, v ktorej šili pre taliansky módny dom Armani. Spomína na to takto: „Oni poslali iba náhľad a ja som urobil sieťotlač na tričká a tak sa v podstate moja práca dostala do sveta“.

Na regionálnej prehliadke, ktorá sa konala v marci v Novohradskom múzeu a galérii (NMG) Lučenec, bol ocenený a postúpil do krajského kola (17. 5. – 17. 6. 2022) v Stredoslovenskom osvetovom stredisku v Banskej Bystrici, kde mal vystavené dve práce (*Kolibrik* a *Euphoria*, akryl), za ktoré získal Čestné uznanie a postup do celoštátneho kola. Vernisáž celoštátnej súťaže sa konala 7. októbra 2022 v Tekovskom múzeu v Leviciach. Výstava bola inštalovaná okrem múzea aj v synagóge, kde bola vystavená aj jeho tvorba. Výstava bola pre verejnosť sprístupnená od 8. 10. do 14. 11. 2022 a v A. kategórii (maľba) bol medzi vystavajúcimi autormi s obrazom *Kolibrik* ako jediný z nášho regiónu.

V tomto roku sa v dňoch 16. – 31. 3. 2023 konal **Salón tvorby 2023**, regionálna postupová súťaž a výstava neprofesionálnej výtvarnej tvorby, v Novohradskom múzeu a galérii v Lučenci. Do súťaže prihlásil tri práce pod názvom *Vibrácie nálady*, do krajského kola postúpila jedna práca – *Vibrácie nálady II. – pohoda*, za ktorú bol ocenený.

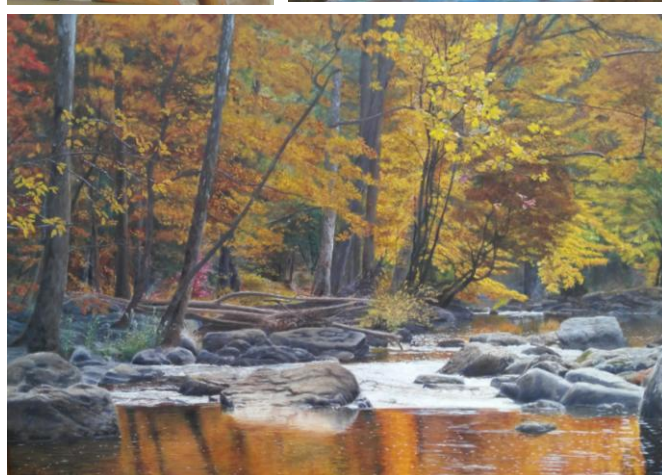

Talent či umelecké gény pravdepodobne zdedil, ako sám uvádza, po príbuznej, výtvarnej umelkyni Márii Feldsammovej, rodáčky zo Zvolena. Študovala v Budapešti a Paríži, kde mala aj svoju výstavu, o ktorej písali viaceré zahraničné noviny.

Jeho ateliérom je v podstate suterén a pivničné priestory rodinného domu, ale ich veľkosť (cca 270 m²) by mu mohol závidieť ne jeden umelec. K plánom pre najbližšie obdobie uviedol, že by chcel technikou koláže urobiť kalvínsky kostol, napokon vežičku už začal... Máme sa teda na čo tešiť, až bude dielo dokončené.

Michal Abelovský

Ľudia – roky – udalosti

Pavol Žigo: „Aj na dôchodku skúmam všetky slovanské nárečia od Uralu po Jadran“

Jazykovedec, vysokoškolský učiteľ **prof. PhDr. Pavol Žigo, CSc.** sa narodil 25. 4. 1953 v Lučenci. Základné vzdelanie získal v r. 1959 – 68 na ZDŠ v Lovinobani, maturoval v r. 1971 na Strenej všeobecno-vzdelávacej škole (SVŠ) B. S. Timravy v Lučenci v triede Viery Sýkorovej. V r. 1972 – 77 študoval slovenský jazyk a ruský jazyk na Filozofickej fakulte UK v Bratislave, súbežne v r. 1975 – 76 gruzínsky jazyk na Štátnej univerzite v Tbilisi (Gruzínsko). V r. 1977 – 2019 pôsobil ako vysokoškolský učiteľ na Katedre slovenského jazyka FF UK v Bratislave, univerzitným profesorom je od r. 1998. Súbežne od r. 2004 pôsobí až doteraz ako vedúci vedecký pracovník v Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave, ktorého v r. 2010 – 2014 bol riaditeľom. Od r. 2019 pracuje v JÚĽŠ na skrátený úväzok ako dôchodca. Žije v Bratislave.

Pán profesor, zastavme sa úvodom nášho rozhovoru v obci Lovinobaňa, kde ste prežili svoje detské a mladícke roky...

Vyrastal som ako jediné dieťa rodičov, ktorí pracovali v lovinobanskej magnezitke. Mama v administratíve, otec bol majstrom elektroúdržby. Bol vynikajúcim odborníkom, čo vzal do ruky, to dokázal opraviť. Dostal som od neho veľmi veľa nezabudnuteľných životných aj odborných rád a skúseností, ktoré dodnes využívam v každodennom živote. Všetkých svojich učiteľov z lovinobanskej základnej školy si vysoko cení, lebo táto škola bola vynikajúcou prípravou do života. Nikoho by som nerád vynechal, ale najviac si uchovávam v pamäti moju nedávno zosnulú triednu učiteľku – slovenčinárku p. Magdu Salajovú, fenomenálneho fyzikára Ondreja Belicu, z nežijúcich biologičku Alžbetu Peřkovú, zemepisárku Máriu Oravcovú, ale aj legendárnu Margitu Jancovú, ktorá nás v prvej triede učila písať, či Pavla Šoltésa, ktorý nás učil kresliť a maľovať. Zo strednej školy to bol Július Becher, ktorý bol trochu recesista, ale veľmi múdry človek, rozdávaajúci bohaté vedomosti o jazyku aj literatúre. Lovinobaňa a Novohrad tretej štvrtiny minulého storočia ostali miestami, ktoré mám dodnes každý deň 24 hodín na mysli a v srdci...

Priblížme si teraz, prosím, atmosféru doby vašich vysokoškolských štúdií.

Môj záujem o štúdium jazyka bol podmienený prostredím, v ktorom som od najútlejšieho veku vnímal jazykové rozdiely. Jednak medzi nárečím a spisovným jazykom, ale najmä v prostredí „hornej kolónie“ lovinobanskej magnezitky, ktorá bola v tom čase dobrou „európskou úniou“. Za prácou sa tam z rôznych kútov krajiny zišli Slováci, Česi, Maďari, Nemci, príslušníci rozličných konfesíí – evanjelickej, katolíckej, židovskej, aj ateisti. Napriek jazykovým aj náboženským rozdielom všetci žili svorne, skromne a s porozumením, a to v dobe, ktorá im vraj nevelmi žičila, ale mali prácu a bývanie. Po maturite som išiel študovať na Filozofickú fakultu UK slovakistiku a rusistiku. Jednak preto, že to bola v tom čase najpreferovanejšia kombinácia, ale aj preto, že štúdium ostatných jazykov nebolo na stredných školách zastúpené na takej úrovni, aby vytváralo potrebný základ univerzitného štúdia. Medzitým som mal aj šťastie, že mi Univerzita Komenského poskytla ročný študijný pobyt v gruzínskom hlavnom meste Tbilisi (1975 – 1976), kde som na tamojšej univerzite študoval gruzínsky jazyk a kaukazské jazyky.

V r. 1977 – 2019 ste pôsobili ako vysokoškolský učiteľ na FF UK v Bratislave. Mohli by ste nám zanalyzovať túto kapitolu vášho života?

Po absolvovaní univerzitného štúdia som sa od začiatku praxe venoval vývinu jazyka a nárečiam. Zaujímali ma jazykové zmeny, rozdiely v jazykoch a ich príčiny. Ešte počas štúdia som pracoval aj ako pomocná vedecká sila v Jazykovednom ústave E. Štúra SAV a postupne som urobil nárečový výskum v 13 novohradských obciach okolia Lovinobane a aj v tejto obci. Získané poznatky sú súčasťou celoslovenského Slovníka slovenských nárečí. Vedomosti z dejín slovenčiny a slovenských nárečí som 42 rokov vyučoval na Filozofickej fakulte UK a na túto oblasť boli zamerané aj všetky moje publikačné aktivity. Popri tom som 10 rokov súčasne pôsobil aj v Jazykovednom ústave E. Štúra SAV, v rokoch 2010 – 2014 aj ako jeho riaditeľ.

Ste autorom i spoluautorom viacerých odborných monografií vydaných doma i v zahraničí...

Moje vedecké publikácie boli väčšinou zamerané na dejiny slovenského jazyka, slovenské nárečia a ich porovnanie s nárečiami ostatných slovanských jazykov. Takmer všetky boli určené jazykovedcom, resp. študentom na univerzitách od Bratislavy, Brna, Viedne, Grazu, Klagenfurtu, Tampere, Tbilisi, Budapešti, Krakova, Skopje až po univerzity všetkých ostatných hlavných miest slovanských krajín. Každý z týchto titulov má svoj význam, ale môjmu srdcu sú najbližšie tie, ktoré sú späté s rodiskom: ide o dve vydania obecných monografií o Lovinobani (1986, 2019) a dve knižočky o päťstoročných dejinách tunajšieho evanjelického cirkevného zboru (1995, 2017), ktorý patrí medzi najstaršie v Novohrade. Myslím si, že tieto práce majú z hľadiska regiónu svoju poznávaciu hodnotu aj široký záber čitateľov a spolu so spomenutým nárečovým výskumom boli podnetom toho, že ma pani primátorka Lučenca Alexandra Pivková v lete minulého roka ocenila Čestným uznaním za rozvoj okresu Lučenec.

Popri vašej náročnej pedagogickej a vedeckovýskumnej práci si určite doprajete aj trocha relaxu. Čím sú vyplnené vaše oddychové aktivity?

Od r. 2019 som na dôchodku a popri malom úväzku v SAV, kde sa zúčastňujem na spomenutom porovnaní výskume všetkých slovanských nárečí v 853 obciach od Uralu po Jadran, si po duševnej práci doprajem aj primerané telesné aktivity na chalupe, v tichu a lone prírody, pri štebotaní vtákov a vo vidieckom tichu, ktoré obohatí ducha, tlmí napätie dnešnej doby a dáva možnosť formulovať myšlienky, na ktoré ste doteraz nemali čas. Sporadicky chodievam aj do Novohradu, každý rok na niekoľko dní, prejdem si všetky vzácne miesta mojej mladosti a obnovujem si tak zážitky z minulosti. Napriek veľkým spoločenským aj prírodným zmenám v tomto kraji ostáva Novohrad pre mňa takým, v akom sa tu formovala moja osobnosť. Verím, že zdravie a sily mi ešte umožnia návraty na tunajšie miesta a k priateľom, ktorí tu žijú, a teším sa na každé stretnutie s nimi.

PhDr. František Mihály, DiS. art.

Pripomínáme si

Zoltán Agócs

Stavebný inžinier, vysokoškolský učiteľ **prof. Dr. Ing., prof. h. c. Zoltán Agócs, Ph.D.** sa narodil 24. 4. 1938 vo Fiľakove. Základné vzdelanie získal v r. 1945 – 53 v rodnom meste. V r. 1953 – 57 v štúdiu pokračoval na SPŠ stavebnej v Lučenci, kde maturoval v triede prof. Jána Gedeiho. V r. 1957 – 62 študoval odbor inžinierske konštrukcie a dopravné stavby na Stavebnej fakulte SVŠT v Bratislave. V r. 1962 – 2000 pôsobil ako vysokoškolský učiteľ na Stavebnej fakulte Slovenskej technickej univerzity (STU) v Bratislave.

V r. 1990 – 94 bol prodekanom fakulty pre vedu a výskum a v r. 1994 – 2000 vedúcim Katedry kovových a drevených konštrukcií.

Po nástupe na STU prešiel všetkými pedagogickými funkciami – asistent, odborný asistent, docent a v r. 1994 bol menovaný prezidentom SR za profesora pre vedný odbor teória a konštrukcie inžinierskych stavieb, oblasť oceľové konštrukcie a mosty. Prednášal v študijných odboroch Inžinierske konštrukcie a dopravné stavby či pozemné stavby. Hneď po nástupe na svoje celoživotné pracovisko bol zapojený do prác pri návrhu oceľovej konštrukcie Nového mosta (predtým Most SNP) cez Dunaj v Bratislave, kde spolupracoval najmä s prof. Arpádom Tesárom.

Vo svojej vedeckovýskumnej práci sa venoval najmä teoretickým a konštrukčným problémom lanových konštrukcií, ako aj otázkam diagnostikovania a rekonštruovania oceľových nosných konštrukcií. V r. 1990 – 2001 pracoval na obnove Mosta Márie Valérie cez Dunaj medzi mestami Štúrovo a Ostrihom, potom nasledovala spolupráca na návrhu mosta Apollo cez Dunaj v Bratislave. Z viacerých technologických konštrukcií sú širšej verejnosti viac známe konštrukcie tribún, ktoré navrhol pre mestá Nitra, Dolný Kubín a Lučenec.

Bol autorom a spoluautorom viacerých vysokoškolských učebníc a odborných monografií, jednou z najvýznamnejších je publikácia *Diagnostikovanie a rekonštrukcia oceľových konštrukcií* (BA, 2004). Za svoje celoživotné dielo získal niekoľko vyznamenaní: Čestné občianstvo mesta Fiľakovo (1996), Rad Ludovíta Štúra (2000), Cena Aniána Jedlíka (2000), Veľká medaila sv. Gorazda (2003).

Prof. Dr. Ing. Zoltán Agócs, Ph.D. zomrel 14. 2. 2018 v Senci, kde je i pochovaný.

Alexander Bartsch

Architekt **dipl. Ing. Alexander Bartsch** sa narodil 13. 4. 1928 v Lučenci. Ludovú školu (1934 – 38) i gymnázium (1938 – 47) s vojnovým prerušením absolvoval v Lučenci, maturoval v triede Jolany Benedikti. V r. 1947 – 51 študoval na Fakulte architektúry VŠT v Brne.

V r. 1952 – 59 pôsobil ako projektant, neskôr vedúci projektant v ateliéri národného umelca Jiřího Krohu, z toho: 1952 – 53 v Prahe, 1953 – 56

v Trenčianskych Tepliciach, 1956 – 59 v Novej Dubnici a v r. 1959 – 68 v Žiline. V r. 1968 opustil Československo a v r. 1968 – 91 pôsobil ako vedúci projektant vo firme Hochbauleitung Staatsbad Wildbad (Nemecko). Od r. 1991 žil na dôchodku v meste Tengen (Nemecko).

Ako architekt v pražskom ateliéri Jiřího Krohu spolupracoval na urbanistickom riešení mesta na Považí – Nová Dubnica. O dva roky neskôr založil a viedol pobočku ateliéru v Trenčianskych Tepliciach. Po zrušení pražského ateliéru táto firma prešla pod správu Stavoprojektu Žilina, kde pracoval až do úteku pred okupáciou vojsk Varšavskej zmluvy v roku 1968.

Jeho realizované architektonické návrhy na Slovensku: Steinerova ulica v Bratislave, obytné domy a škola v Novej Dubnici, Pedagogický inštitút v Martine, reumatologický liečebný ústav Pax v Trenčianskych Tepliciach, krytá plaváreň a sauna v Dolnom Kubíne. Po emigrácii do Nemecka tu pokračoval vo svojej architektonickej činnosti: reumatologický ústav Bad Wildbad, reštaurovanie secesného kúpeľného domu Bad Wildbad a reštaurovanie evanjelického kostola zo 17. storočia v Bad Wildbad. Napísal knihu *Das Graf – Eberardbad in Wildbad – Baugeschichte* (1987).

Dipl. Ing. Alexander Bartsch zomrel 21. 9. 2016 v Tengene, pochovaný je v meste Singen (Hohentwiel) v Nemecku.

Liečebný dom PAX

Ferenc Fellner

Veterinárny lekár – chirurg, ortopéd, oftalmológ, röntgenológ, vysokoškolský učiteľ **prof. MVDr. Ferenc Fellner** sa narodil 14. 4. 1923 vo Fiľakove, okres Lučenec. Ľudovú školu navštevoval v r. 1929 – 33 v rodnom Fiľakove, gymnaziálne štúdiá absolvoval v r. 1933 – 42 v Lučenci, maturoval v triede Auréla Bartscha. V r. 1942 – 46 študoval na Veterinárnej fakulte Technickej univerzity Józsefa Náдора v Budapešti.

V r. 1947 – 84 pôsobil ako vysokoškolský učiteľ na Veterinárnej univerzite v Budapešti, z toho v r. 1975 – 83 na Veterinárnej fakulte Univerzity Makerere v meste Kampala (Uganda – Afrika). Od r. 1984 žil na dôchodku v Budapešti.

Vo svojej odbornej praxi sa spočiatku zaoberal veterinárnou chirurgiou a ortopédiou. Neskôr sa pod vedením profesora Gyulu Kómára začal venovať veterinárnej röntgenológii. V r. 1975 dostal ponuku z OSN prevziať Veterinárnu fakultu kampalskej Univerzity Makerere v Ugande. Tu potom pôsobil ako vysokoškolský učiteľ a prednášal veterinárnu chirurgiu, ortopédiu, röntgenológiu a oftalmológiu. V spoluautorstve mu vyšla publikácia *Állatorvosi se-bészeti műtéttan* (Bp, 1960, 1969).

Podnikol niekoľko zahraničných študijných ciest: Viedeň (1961), Sofia (1963). V r. 1991 mu Veterinárna univerzita v Budapešti udelila čestný titul univerzitný profesor. Rád spomínal na svojho gymnaziálneho triedneho profesora Auréla Bartscha.

Profesor Ferenc Fellner zomrel 6. 5. 1997 v Budapešti, pochovaný je na cintoríne v obci Zamárdi pri Balatone. V mesiaci apríl 2023 si pripomíname 100. výročie jeho narodenia.

István Reszutyík

Učiteľ a riaditeľ základnej školy, predseda a kronikár Mužského speváckeho zboru Pro Kultúra vo Fiľakove **PaedDr. István Reszutyík** sa narodil 20. 7. 1941 v Hodejove, okres Rimavská Sobota. Základnú školu absolvoval v Jesenskom. Jedenásťročnú strednú školu s vyučovacím jazykom maďarským (VJM) navštevoval v r. 1956 – 59 vo Fiľakove, maturoval v triede Auréla Vassányiho. V r. 1959 – 63 študoval na Pedagogickom inštitúte v Nitre, jeho študijnou kombináciou bol maďarský a slovenský jazyk. V r. 1986 vykonal štátnu rigoróznú skúšku na Pedagogickej fakulte v Nitre a bol mu priznaný titul doktor pedagogiky – PaedDr. V r. 1963 – 65 absolvoval základnú vojenskú službu v Časlavi (ČR).

Svoju učiteľskú kariéru začal v r. 1965 na ZŠ v Jesenskom. Na všetkých školách, na ktorých pôsobil, vyučoval maďarský jazyk, slovenský jazyk a občiansku náuku. V r. 1971 presídlil do Fiľakova, kde sa stal metodikom v Mestskom dome pionierov a mládeže. V r. 1972 – 75 vyučoval na III. ZŠ s VJM v Lučenci. V r. 1975 – 91 pôsobil ako učiteľ na ZŠ s VJM na Mládežníckej ulici vo Fiľakove, z toho v r. 1982 – 91 aj ako výchovný poradca. V r. 1991 – 99 bol riaditeľom ZŠ s VJM vo Veľkých Dravciach. V r. 1999 – 2002 ešte krátko pôsobil ako učiteľ na ZŠ s VJM na Mládežníckej ulici vo Fiľakove. Od r. 2002 žil na dôchodku vo Fiľakove.

Okrem svojej pedagogickej práce sa angažoval aj v Mužskom speváckom zbere Pro Kultúra vo Fiľakove. Viedol kroniku spevokolu v r. 1978 – 2000 a súběžne v r. 1992 – 2000 bol aj predsedom spevokolu. Ako spevák bol zaradený do hlasovej skupiny barytón. Počas svojho pôsobenia v speváckom zbere sa zúčastnil na mnohých domácich i zahraničných vystúpeniach a prehliadkach – Kodályove dni v Galante (každé 3 roky), Celoslovenský festival robotníckych zborov vo Fiľakove (1980), Budapešť (viackrát), Helsinki (1994), Sepsiszentgyörgy – Sfintu Gheorghe (1996), Lučenec (viackrát), Eger (2000) a mnoho ďalších. Tento spevácky zbor si v r. 2020 pripomenul 100. výročie svojho založenia.

Bol dlhoročným aktívnym členom fiľakovského Zboru pre občianske záležitosti (ZPOZ), vykonával tu prácu smútočného rečníka na občianskych obradoch. Od r. 1968 sa venoval aj prekladateľskej práci zo slovenčiny do maďarčiny, prvé kultúrno-historické publikácie preložil pre múzeum v Rimavskej Sobote. V r. 2001 sa na vládnej úrovni začala spolupráca medzi Novohradskou župou v Maďarsku a Novohradským regiónom na Slovensku. István Reszutyík preložil v rámci tejto spolupráce veľké množstvo materiálov z oblasti hospodárstva, kultúry, školstva, športu a i. Za svoju činnosť v oblasti školstva a kultúry získal viacero ocenení či diplomov od vyšších orgánov.

PaedDr. István Reszutyík zomrel 1. 4. 2003 vo Fiľakove, kde je aj pochovaný. V mesiaci apríl 2023 si pripomíname 20. výročie jeho úmrtia.

PhDr. František Mihály, DiS. art.

Iné významné výročia

Osobnosti

MAŽÁR, Krištof – 315. výročie úmrtia (1. 4. 1708 Zolná), barokový spisovateľ. Pôsobil ako farár v Lovinobani. Napísal dišputu o zemetrasení a logike. Narodil sa v roku 1655 v Tomášovciach.

PERLICI, Ján Daniel – 245. výročie úmrtia (6. 4. 1778 Lučenec-Opatová), úradný lekár Novohradskej stolice, prírodovedec a spisovateľ. Od r. 1754 žil na svojom majetku v Opatovej, kde sa venoval bádateľskej činnosti. Narodil sa 29. 10. 1705 v Kežmarku.

MÉZEŠ, Viliam, prof. MUDr., DrSc. – 95. výročie narodenia (12. 4. 1928 Hradište), lekár, biochemik, univerzitný profesor, zakladateľ Katedry chémie a biochémie na Jesseniovej lekárskej fakulte (JLF) UK v Martine, dekan JLF UK v Martine. Zomrel 26. 5. 2016 v Martine.

STRUHÁR, Andrej – 315. výročie narodenia (15. 4. 1708 Tisovec), evanjelický farár, náboženský spisovateľ, pôsobil v Kokave nad Rimavicou v r. 1736 – 1780, kde aj zomrel 2. 1. 1780, pochovaný je v Kokave nad Rimavicou.

STRENÁČIK, Peter, Mgr. art., PhD. – 70. výročie narodenia (15. 4. 1953 Lučenec), huslista, stredoškolský a vysokoškolský učiteľ na Fakulte múzických umení Akadémie umení v Banskej Bystrici od r. 1997.

VARGA, Lajos Nándor – 45. výročie úmrtia (17. 4. 1978 Budapešť), grafik, medirytca, autor odborných publikácií. Od r. 1938 predseda Spolku maďarských grafikov. Narodil sa 1. 1. 1895 v Lučenci.

MARÓTHY, Daniel – 145. výročie úmrtia (18. 4. 1878 Ľuboreč), básnik, evanjelický kňaz. Od roku 1855 evanjelický farár v Ľuboreči, kde pôsobil 23 rokov až do svojej smrti. Pseudonym Danko Maškovský. Otec spisovateľky Eleny Maróthy-Šoltésovej. Autor cyklickej básne *Dvojaká ľúbosť* (1851), spomienkových próz *Rozpomienky na dni peknej mladosti* a *Turčianska ruža*. Miestny odbor MS v Lučenci označil rodný dom Maróthyho pamätnou tabuľou dňa 13. 4. 1925. Narodil sa 14. 4. 1825 v Maškovej.

AGÓCS, Béla – 75. výročie narodenia (23. 4. 1948 Hodejov), výrobca a hráč na ľudových hudobných nástrojoch. Žije v Šávoli.

KOVAČOVIČ, Igor, Mgr. – 85. výročie narodenia (24. 4. 1938 Kokava nad Rimavicou), jedna z najvýraznejších osobností slovenského folklorizmu, zakladateľ FSP v Detve, dlhoročný predseda programových rád festivalov vo Východnej a Detve, v r. 1996 – 2013 podpredseda Matice slovenskej, predseda Prezídia MS, tvorca vyše 540 scénických programov s tradičnou ľudovou kultúrou na festivaloch vo Východnej, Detve, Strážnici, Rožnove pod Radhošťem, Heľpe, Myjave, Terchovej, Habovke, Zuberici, Chre-

novci – Brusne, Očovej, Hrušove, Martine, Raslaviciach, Rejdovej, Kokave nad Rimavicou, Telgárte, Liptovských Sliachoch, i takých podujatí ako festival Zlatá ruža, Akademický Zvolen, Československá spartakiáda, tvorca programových koncepcií festivalov, tvorca osnov tanečného odboru Konzervatória J. L. Bellu, tvorca vyše 150 choreografií v slovenských i zahraničných amatérskych i profesionálnych súboroch – SLUK, PULS, Faklya Budapešť, Toronto Tatra Dancers, Nádeje Paríž, Domovina Bautzen, Veselin Masleša Banja Luka, Pedagóg, Mladosť, Spievanky, Dolina, Východniar, Zemplín, Radosť, Urpín, Marina, Detva, Rimavan, Kokavan, Vršatec, Dimitrovec, Stromiš, Hriňovčan, Očován, Kysučan, Rozsutec, Vtáčnik, Dratvárik, atď. Umelecký vedúci a choreograf FS Partizán, člen Rady pre nehmotné kultúrne dedičstvo MK SR, autor vyše 70 autorských štúdií a publikácií o TEK stredného Slovenska, tvorca vyše 40 televíznych a rozhlasových relácií, Čestný člen Folklórnej únie Slovenska, Čestný občan Východnej, Detvy a Kokavy nad Rimavicou, Čestný člen Zväzu Slovákov v Maďarsku, Čestný člen FS Veselin Masleša v Bosne-Hercegovine, Čestný člen KUS Janka Šmelíka v Starej Pazove, Čestný člen Slovak Heritage v Kanade, Čestný predseda Krajskej rady MS Banskobystrického kraja a Čestný predseda MO MS v Banskej Bystrici, nositeľ štátneho vyznamenania Rad Ľudovíta Štúra, Zlataj medaily Univerzity Mateja Bela, Zlataj medaily FF Východná, Zlataj medaily Matice slovenskej, Cien ministra kultúry SR, predsedu BBSK, primátora mesta Banská Bystrica, zapísaný v Európskej encyklopédii „2000 vynikajúcich Európanov 21. storočia“ a svetovej encyklopédii Americal Biographical Institute USA, Encyklopédii dramatických umení Slovenska, Pedagogickej encyklopédii Slovenska, v publikácii Who is who v SR, v publikáciách Kto je kto v Novohrade, Osobnosti Gemera Malohontu a nositeľ ďalších ocenení za choreografickú, režijnú a publikačnú prácu i šírenie hodnôt tradičnej a národnej kultúry Slovenska.

SZVORÁK, Katalin – 65. výročie narodenia (29. 4. 1958 Lučenec), speváčka ľudových piesní, sólistka. Základné a stredoškolské vzdelanie získala vo Filákovke. Študovala v Budapešti. Naspievala niekoľko desiatok platní

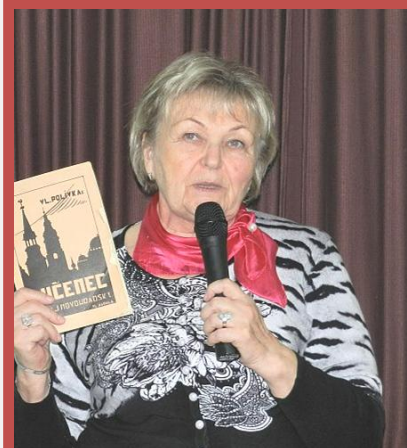
a účinkovala na viac ako 1000 koncertoch po celom svete. Žije v maďarskej obci Pilisszentlászló.

• **Udalosti**

170. výročie (13. 4. 1853) – objavenie odtlačku pečatidla na liste datovanom v Prši, uložený je v Novohradskom župnom archíve v Salgótarjáne.

90. výročie (23. 4. 1933) – otvorenie múzea Spolku samostatných remeselníkov v Lučenci, známe aj pod názvom Iparos múzeum.

Blahoželáme!

Márii Adamovej

z Lučenca k životnému jubileu, dlhoročnej riaditeľke Štátneho okresného archívu v Lučenci, súčasnej kronikárke Lučenca a autorke viacerých publikácií.

Igorovi Kovačovičovi

z Banskej Bystrice k významnému životnému jubileu, rodákovi z Kokavy nad Rimavicou, jednej z najvýraznejších osobností slovenského folklorizmu.

Stalo sa v regióne

Pripomíname si 15 rokov

Novohradské osvetové stredisko v Lučenci bolo podľa zriaďovacej listiny zriadené **1. 4. 2008**, zriaďovateľom je Banskobystrický samosprávny kraj. NOS je kultúrnou a vzdelávacou inštitúciou, ktorej poslaním je rozvoj kultúry a osvetu, záujmovej umeleckej činnosti, ochrana a rozvíjanie kultúrneho dedičstva a tradičnej ľudovej kultúry, podpora miestnej kultúry a jej nositeľov v podmienkach obcí a miest v územnom obvode okresov Lučenec a Poltár. Stalo sa tak po odčlenení územnej pôsobnosti v okrese Veľký Krtíš, kde bolo zriadené Hontiansko-ipeľské osvetové stredisko.

V súčasnosti je NOS príspevkovou organizáciou s právnou subjektivitou a sídli v jednej zo secesných budov v centre Lučenca, zaradenej do zoznamu kultúrnych pamiatok pod názvom Meštiansky dom. Riaditeľom je Mgr. Stanislav Spišiak.

Osveta v Lučenci však existovala oveľa skôr, viackrát sa menili názvy inštitúcie v Lučenci (dom osvetu, okresné osvetové stredisko, regionálne osvetové stredisko). Práve rok 2023 je **Rokom kultúrno-osvetovej činnosti**, keďže väčšina osvetových inštitúcií si pripomína 70. výročie založenia (1953).

Salón tvorby 2023

Predstavuje dve výstavy so zameraním na neprofesionálne výtvarné umenie a neprofesionálnu fotografiu v regióne.

Vernisáž sa konala **16. 3. 2023** v Novohradskom múzeu a galérii v Lučenci a otvoril ju **Mgr. Stanislav Spišiak**, riaditeľ NOS. Výstavy boli sprístupnené do konca marca.

Prvou je regionálna postupová súťaž a výstava neprofesionálnej výtvarnej tvorby a fotografie členov OŠ pri Novohradskom osvetovom stredisku v Lučenci z okresov Lučenec a Poltár. Je súčasťou 60. ročníka celoštátnej postupovej súťaže a výstavy neprofesionálnej výtvarnej tvorby **VÝTVARNÉ SPEKTRUM**. Hlavným cieľom súťaže je získavanie vedomostí, rozvíjanie zručností, vizuálnej gramotnosti a umelecko-odborný rast jednotlivcov prostredníctvom poznávania, realizácie a prezentácie výtvarnej a fotografickej tvorby. Základnými hodnotami súťaže sú ľudskosť, rôznorodosť a autentickosť. Hlavným vyhlásovateľom a odborným garantom je Národné osvetové centrum Bratislava a hlavným organizátorom je **Novohradské osvetové stredisko** Lučenec, spoluorganizátorom je Novohradské múzeum a galéria Lučenec.

Pokračovanie na s. 8

Diela neprofesionálnych výtvarníkov hodnotila porota v zložení: akademický maliar **doc. Štefan Balázs, ArtD., doc. Mgr. Ján Adamove, ArtD. a Renata Adamová** – metodik NOS. Prihlásených bolo 22 autorov a 64 prác, z ktorých porota vybrala 28 prác od všetkých autorov. Vystavení autori: Margita Janštová (*Podpoľanie I*), olej, Tímea Mihalidesová, (*Autoportrét*), linoryt, Maroš Svorák (*Jano*), olej, Ladislav Feldsam (*Vibrácie nálady II.*), akryl, špachtla, Pavel Ožďáni (*Dračie vajce*), akvarel, Jolana Kemeníková (*Výška a let*), akryl (*Letiace myšlienky*), komb. technika, Ivana Lekárová (*ALTER EGO I. a II.*), komb. technika, Gabriel Kurák (*Pečené buchty*), akryl, Miroslava Cabanová (*Je rozohraté*), komb. technika, Klára Hanulová (*Morské dno I.*), akryl, Monika Račková (*V domovine detstva*), tempera, fix, pastel, Danica Ďuricová (*V uličkách*), akvarel, Danica Pružincová (*Gajdoš*), akvarel, Adela Balázsová (*Pivonka*), olej, Anna Brijaková (*Varšava – Palác kultúry*), akvarel, Dana Majerová (*Striehnúce temno*), akryl, Zuzana Kaššová (*Obraz III. – V.*), komb. technika, Gizela Schneiderová (*Magnólia*), olej, Pavel Megyeri (*Jeseň cez okno*), olej, Pavel Kukla (*Maják*), akryl, Lýdia Bellová (*Autoportrét*), suchý pastel, Gabriela Gyüreová (*Alternatívne bludisko, Menhiry v časopriestore, Kráľovská Androméda, Invázny vegetačný hybrid*), 3D keramická tvorba.

Ocenení boli: **Ladislav Feldsam** (*Vibrácie nálady II.*), **Jolana Kemeníková** (*Výška a let*), **Ivana Lekárová** (*ALTER EGO I.*), **Gabriel Kurák** (*Pečené buchty*) a **Miroslava Cabanová**, (*Je rozohraté*). Čestné uznanie získali: **Margita Janštová** (*Podpoľanie I*), **Tímea Mihalidesová** (*Autoportrét*), **Maroš Svorák** (*Jano*) a **Pavel Ožďáni** (*Dračie vajce*).

Ocenení autori budú náš región reprezentovať na krajskom kole – **Výtvarné spektrum2023**, ktoré sa uskutoční v Stredoslovenskom osvetovom stredisku Banská Bystrica s vernisážou 25. 5. 2023 o 16:00 hod.

A druhou AMFO 2023 51. ročník celoštátnej postupovej súťaže a výstavy amatérskej fotografickej tvorby, ktorá je jedinou svojho druhu na Slovensku a uskutočňuje sa od roku 1973 (v rokoch 1973 –2005 pod názvom AMFO a DIA-FOTO).

Do súťaže sa prihlásilo 13 autorov – 75 fotografií, vybraní boli všetci autori a 40 fotografií. Porota pracovala v zložení: **Mgr. Miroslav Zaťko, Mgr. art. Dominika Jackuliaková, Renata Adamová** – metodička NOS.

Vystavené práce: Kategória do 15 r.: Sofia Bodnárová (*Pomoc, Kde je moja cesta?, Identita život na dedine*). Nad 25 rokov: Lucia Kurajská (*Zvládneš to!*), Mária Zajacová, (diptych *Dotyky, Tajomná*), Erik Kružliak (*Včela, Malý človek, Dva svety*), Ľubomír Činčura, (*Pixelizácia diskára, Ometky*), Ondrej Kamenský (*Relax 3.,4., Apokalipsa I., III., Relax 2.*) Michal Ovečka (*Michal Tučný*), Silvia Bombala (*Kniha*), Juraj Šulek (*Dualita*), Radovan Vojenčák (*Stratení v hmle, My nič, my muzikanti I. – Laco, My nič, my muzikanti II. – Lasky, My nič, my muzikanti III. – Zdeněk*), Ján Boroš (*Ahoj, ako sa máš?, Bedľa*), Július Križáni, (*Sova, Posledný list*), Miroslava Tkáčová (*Slečna ja vás zveziem*).

Ocenení boli: Mária Zajacová, (*Dotyky*), Erik Kružliak (*Včela*), Ľubomír Činčura, (*Pixelizácia*), Ondrej Kamenský (*Relax 3., 4.*), Radovan Vojenčák (*Stratení v hmle, My nič, my muzikanti III. – Zdeněk*) a Miroslava Tkáčová (*Slečna ja vás zveziem*). Čestné uznanie získali: Erik Kružliak (*Malý človek, Dva svety*), Ondrej Kamenský (*Apokalipsa I., III.*), Juraj Šulek (*Dualita*).

Ocenení autori budú Novohrad reprezentovať na krajskom kole AMFO 2023, ktoré sa uskutoční v Starej Radnici vo Zvolene.

Odborný rozborový seminár pre AMFO sa konal 24. marca 2023 v priestoroch výstavy za účasti všetkých členov odbornej poroty.

Renata Adamová

Od 23. februára až do 23. apríla 2023 bola vo výstavných priestoroch Novohradského múzea a galérie na Námestí Kubínyiho v Lučenci inštalovaná výstava Sysel. Predstavila spôsob života jedného z najfotogenickejších hlodavcov.

„Prostredníctvom fotografií a dermoplastických preparátov spoznali návštevníci stavbu jeho tela, spôsob života, vzťah s ľuďmi, jeho domov a ostatné druhy živočíchov a rastlín, s ktorými zdieľa jeden životný priestor. Sysel pasienkový je drobný hlodavec, ktorý je v súčasnosti zaradený do kategórie ohrozených druhov. Na Slovensku žije približne 25 000 sýslov na 42 – 45 sýsloviskách. Za oblasti s najväčšou hustotou kolónií možno označiť územie Cerovej vrchoviny, Slovenského krasu a Hornádskej kotliny, čiže všade tam, kde sa zachovali pasienky a lúky s tradičným, alebo jemu blízkym spôsobom obhospodarovania“, uviedla kurátorka výstavy Monika Gálffyová, biologička Gemersko-malohontského múzea v Rimavskej Sobote. Počas trvania výstavy prebiehali tvorivé dielne pre rodiny s deťmi. Pre návštevníkov boli pripravené hracie prvky pexeso so sýsľom, omaľovánky.

Zdroj: NMG Lučenec

XXX. ročník Mihályja Tompu

V dňoch **8. a 9. 3. 2023** sa konalo v priestoroch Novohradskej knižnice okresné kolo XXX. ročníka celoslovenskej súťaže Mihályja Tompu v umeleckom prednese v jazyku maďarskom. Okresnej súťaže sa zúčastnilo celkom 79 súťažiacich v štyroch kategóriách: poézia 53, próza 26 súťažiacich. Porota hodnotila v zložení: **Štefan Csák, István Mázik a Katarína Farkasová** z Lučenca a Filáková, **Andrea Garamvölgyi** zo Salgtarjánu. Súťažiacich privítal **Mgr. Stanislav Spišiak**, riaditeľ NOS Lučenec a **Karol Galcsík**, odborný pracovník NOS, zástupca Csemadoku.

Podujatie organizačne zabezpečuje Novohradské osvetové stredisko v Lučenci a Novohradský oblastný výbor Csemadoku.

Prví traja súťažiaci z každej kategórie postúpili do krajského kola, ktoré sa konalo 30. marca v Sečiankach, okres Veľký Krtíš.

Karol Galcsík

Kármánove dni v Lučenci

Kármánove dni sa organizujú už tradične každý rok v mesiaci marec na počesť významného spisovateľa a rodáka z mesta Lučenec. Tohtoročný 52. ročník sa začal 8. marca v priestoroch Novohradskej knižnice, kde prebiehalo okresné kolo celoslovenskej súťaže Mihályja Tompu v jazyku maďarskom. Séria rôznych podujatí pokračovala 14. marca kladením vencov pri pomníku a pamätnej tabuli Józsefa Kármána a po dlhšej dobe aj k pamätnej tabuli Sándora Petőfiho na Vajanského ulici.

15. marca sa konal tradičný slávnostný kultúrny program v kine Apollo pri príležitosti 175. výročia boja Maďarov za slobodu a nezávislosť z roku 1848. V programe vystúpili žiaci Základnej školy Józsefa Kármána, spevácka skupina Serly a členovia Základnej organizácie Csemadoku vo Filákovských Kováčoch.

V rámci kultúrnych dní medzi marcové programy boli zaradené poznávacie túry pre záujemcov v okolí Medveša a Haliče.

Pokračovanie na s. 10

Kármánove dni pokračujú aj v mesiaci apríl, kde budú zaradené rôzne literárno-hudobné programy, prednášky s historickou tematikou, knižné publikácie a besedy.

Kármánove dni organizačne zabezpečuje ZO Csemadoku v Lučenci, Novohradský oblastný výbor Csemadoku v spolupráci s Novohradským osvetovým strediskom.

Karol Galcsík

Radosť s keramikou v Dielničke

V dňoch 10. a 17. 3. 2023 sa v priestoroch Dielničky v Novohradskom osvetovom stredisku žiaci základných škôl z Lučenca zoznámili s hlinou a mali možnosť si vyrobiť drobné predmety vlastnými rukami. Projekt s názvom Radosť s keramikou podporil z verejných zdrojov Fond na podporu umenia a žiaci sa pod vedením lektorky **Veroniky Kolčák** dozvedeli množstvo informácií o hline, histórii hrnčiarstva v regióne Novohrad, ako vzniká keramika, čo všetko keramicke nás obklopuje. Deti si vyrobili srdiečka ku dňu matiek, vyskúšali základné techniky modelovania a točenie na hrnčiarском kruhu.

Veronika Kolčák

Eniki beniki

V sobotu 25. 3. 2023 sa v kultúrnom dome v obci Vidiná v popoludňajších hodinách konala celoštátna postupová súťaž a prehliadka detských folklórnych súborov s názvom **Eniki beniki**, ktorú organizovalo Novohradské osvetové stredisko – kultúrna inštitúcia Banskobystrického samosprávneho kraja v Lučenci.

Súťaž otvoril **Mgr. Stanislav Spišiak**, riaditeľ Novohradského osvetového strediska Lučenec, a **Ing. Ján Šupica**, starosta obce Vidiná. Hlavným organizátorom súťaže bol **Bc. Milan Gabera**, metodik pre folklór Novohradského osvetového strediska Lučenec. Odborná porota pracovala v zložení: **Mgr. Katarína Babčáková, PhD.** z Bernolákova, **Mgr. Stanislava Zvarová** z Klenovca, **Mgr. Mária Hlaváčová** z Rožňavy, **Juraj Matias** z Horných Plachtiniec a **Mgr. Norbert Varga** z Filákova; podujatie moderoval **Mgr. Matej Gajdoš** z Lučenca.

Do súťaže Eniki beniki sa prihlásilo sedem detských folklórnych súborov: **DFS Jánošík – Krpčky** z Filákova (*Vandrovala bliška*), **DFS Radosť – Radosťatá** z Lučenca (*Ženilo sa motovidlo*), **DFS Kukučky – malá skupina** z Poltára (*Jedna druhej riekla*), **Priatelía FS a DFS Jánošík** z Filákova (*Keď som na potôčku*), **DFS Kukučky – veľká skupina** z Poltára (*Lúbi ma, nelúbi ma*), **Malý Dubkáčik** z Buzitky (*Pálenie Jána*) a **DFS Radosť z Lučenca** (*Na Jána*).

Pokračovanie na s. 11

Zlaté pásmo s priamym postupom na krajskú prehladku získal Malý Dubkáčik, strieborné pásmo DFS Radosť – Radosťatá, DFS Kukučky – malá skupina a DFS Radosť, bronzové pásmo DFS Jánošík – Krpčky, Priatelia FS a DFS Jánošík a DFS Kukučky – veľká skupina.

Detské folklórne súbory z okresov Lučenec a Poltár prezentovali tradičné hudobné, tanečné, hravé, obrazové i zvykoslovné prejavy z rôznych lokalít Slovenska. Poslaním tejto súťaže je podporovať rozvoj detských folklórnych súborov, zvyšovať ich umeleckú úroveň, popularizovať výchovu ľudovým umením, poukazovať na jej význam v komplexnej výchove a najmä viesť deti k poznávaniu tradičnej ľudovej kultúry Slovenska a oblastí historicky obývaných Slovákmi.

Predsedníčka odbornej poroty Mgr. Katarína Babčáková, PhD. pripravila pred oficiálnym začiatkom pre súťažiacich pohybový zahrievací workshop na čerstvom vzduchu. Okrem prehliadky folklórnych súborov sa mohli návštevníci, ale aj súťažiaci zúčastniť tvorivých dielní s veľkonočnou tematikou.

Bc. Milan Gabera, metodik pre folklór NOS Lučenec

Fiľakovský hrad otvorený

Turistickú sezónu na Fiľakovskom hrade otvorila výstava s názvom **História na plagáte, plagát v histórii**. Vernisáž sa konala **14. 3. 2023** v Bebekovej veži. **Hradné múzeum** vo Fiľakove pripravilo expozíciu v spolupráci so SNM – Múzeom Slovenských národných rád, Myjava.

Dejiny plagátu siahajú do 19. storočia, do obdobia secesie. Za otca moderného plagátu je považovaný Jules Chéret. Vlády využili plagát a techniku reklamy po prvý raz počas 1. Svetovej vojny. Na začiatku 20. storočia psychológovia Walter Dill Scott a Gustave Le Bon verili, že masy sú citlivé na iracionálne pohnutky prostredníctvom podvedomia a na opakované prítlačlivé heslá. Uvedomovali si, že davý môžu byť náchylné na zneužitie demagógmi, ale výhody efektívneho šírenia informácií prostredníctvom plagátov obavy rozptýlili.

Návštevnícividia plagáty a ilustrácie plagátov, ktoré sa v novodobej histórii používali na reklamné, mienkotvorné, protivojnové, ale aj propagandistické účely. Obrazový materiál bude doplnený sprievodnými textami. O hudobné pozadie vernisáže sa postarali žiaci fiľakovskej a lučenskej umeleckej školy, ktorí sú zároveň deťmi zamestnancov HMF. Výstava potrvá do 30. 4. 2023.

Zdroj: Hradné múzeum Fiľakovo

Portrét – v relácii RTVS – Rádio Regina Stred Portréty predstavujú zaujímavé osobnosti, ktoré svojou prácou a životom prekročili prah svojho regiónu i Slovenska. V nedeľu 5. 3. 2023 bol vysielaný rozhovor so spisovateľkou **Hanou Koškovou**, ktorý pripravil Marcel Páleš.

Ocenenie knihy Hany Koškovej

V súťaži Spolku slovenských spisovateľov za knihy, ktoré vyšli v roku 2021, bolo okrem hlavnej Ceny Vincenta Šikulu, udelených aj sedem prémie podľa žánrových kategórií. Kniha Hany Koškovej *Kde pršia dáždniky* získala prémie v kategórii Literatúra pre deti a mládež. Blahoželáme!

Zdroj: Literárny týždenník (dvojčíslo 9 – 10) 24. 3. 2023

Novohradská Lyžovica 2023

Novohradské osvetové stredisko v Lučenci sa prezentovalo na športovo-kultúrnom podujatí – majstrovstvách Novohradu v zjazdovom lyžovaní, snowboarde, sánkovaní a karnevale v maskách na lyžiach. Podujatie sa konalo **4. 3. 2023** v areáli rekreačného strediska **Zerrenpach** Látky.

Pokračovanie na s. 12

Majstrovstvá otvoril **Mgr. Pavol Baculík**, zástupca primátorky Lučenca a poslanec BBSK, ktorý všetkých prítomných informoval, že náš tohtoročný skibus bol najúspešnejší v rámci kraja.

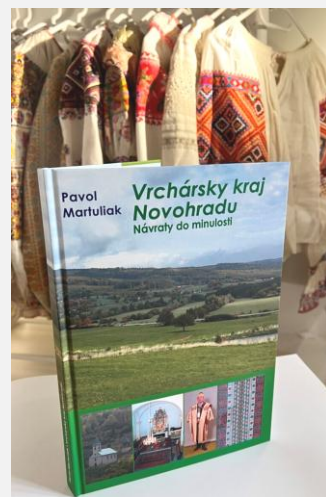
Podujatie moderoval **Mgr. Stanislav Spišiak**, riaditeľ NOS, ktoré pre malých návštevníkov pripravilo nielen tvorivú dielňu s lektorkou a tiež autorkou medailí Veronikou Kolčákom, ale aj vystúpenie heligónkarov Milana Gaberu so synom Milanom a speváčky Sophie Leicherovej, víťazky 32. ročníka krajskej súťaže v speve ľudových piesní detí Hronsecká lipová ratolesť. Počas podujatia sa o dobrú hudbu staral DJ Martin.

Vrchársky kraj Novohradu – Návraty do minulosti

Stredoslovenské múzeum – kultúrna inštitúcia Banskobystrického samosprávneho kraja pripravilo v spolupráci s autorom pre svojich návštevníkov a priaznivcov uvedenie novej publikácie. V priestoroch **Thurzovho domu** sa **15. 3. 2023** marca uskutočnila prezentácia národopisne koncipovanej monografie **Vrchársky kraj Novohradu – Návraty do minulosti**, ktorej autorom je dlhoročný univerzitný pedagóg a historik **prof. PhDr. Pavol Martuliak, CSc.**

Komplexný pohľad monografie ponúka čitateľom nielen najvýznamnejšie mílniky histórie, ale aj informácie o vrchárskom nárečí, hmotnej kultúre, ľudovej architektúre či stravovaní. Zaujímavá je aj kapitola o folklóre, kde väčšinu piesní autor sám prespieval a ktorým sa dostalo i odborné notové spracovanie. Monografiu, ktorá ponúka faktograficky spracované jednotlivé zložky tradičnej kultúry, ale tiež vzácne autove osobné, miestami emotívne návraty do minulosti, predstavil sám autor. Publikácia je už v predaji – pokladňa Thurzovho domu.

Zdroj: www.ssmuzeum.sk
Foto: M. Alberti

Informácia o novej knihe

Milí čitatelia – milovníci histórie, vydavateľstvo **Kermat** so sídlom v Kalinove vydalo koncom minulého roka fotografickú knižku autorov **Pavla Hlodáka** a **Júliusa Križániho Kalinovo – Obrazová pamätnica**. Zámerom autorov bolo zachovanie dávnej a niekedy už zabudnutej krásy a dobovej atmosféry dedín Kalinova a Hrabova zachytených na starých fotografiách.

Július Križáni sa od mladosti zaoberal fotografovaním svojho okolia a neskôr aj zberateľstvom starých fotografií. Spolu s Pavlom Hlodákom, ktorý je autorom textov a vydavateľom tejto knihy, sa snažili vytvoriť pravdivý obraz života ľudí v starom historickom ráme. Text opisuje históriu a dotvára mnohoročné hospodárske, kultúrne a spoločenské dianie v spomenutých obciach.

V knihe je zaznamenaná nielen história, ale sú opísané aj rôzne príbehy ľudí, ktoré pomôžu čitateľom pochopiť život a mentalitu Kalinovčanov a Hrabovčanov. Snahou autorov bolo vyvážiť vizuálnu stránku starých fotografií výstižným textom s čo najväčším množstvom informácií. Takto chceli čo najvernejšie doplniť jedinečnú dobovú atmosféru starých čias. Mnohokrát sa v texte aj obraze stretávame už len s nostalgiou po nenávratne stratených historických budovách (kaštiel, evanjelická škola alebo hasičská zbrojnica).

Pokračovanie na s. 13

Kolorit starého námestia sa stratil a s ním odišiel do zabudnutia aj historický duch obce. Aj keď sa z hmotnej kultúry zachovalo málo, ostala nám aspoň kultúra duchovná – kalendárne a rodinné zvyky, spoločenský a rodinný život. Chýba divadlo a folklór. Práve tento život je zachytený na mnohých fotografiách. Zachovala sa tradičná ľudová kultúra, hospodárstvo a výroba, ale len v oklieštenej forme. Z telovýchovných činností je futbal na prvom mieste.

Autorom sa nepodarilo nahliadnuť do obecných kroník, ktoré sú nedostupné, ba stratené a texty čerpali len zo všeobecnej historickej spisby, školských kroník, družstevnej kroniky a z dokumentov súkromných osôb. Autori záverom ďakujú všetkým občanom, ktorí sa podieľali na sprístupnení ich rodinných fotografií, bez ktorých by táto kniha nemohla vzniknúť v terajšej podobe.

Keď človek píše o niečom, čo sa snaží spoznať, píše sa o tom ľahko napriek mnohým prekážkam. Treba si však k tomu vybudovať citový vzťah, ktorí majú len rodáci. Preto vyzdvihujeme prácu Júliusa Križániho, ktorý tento pozitívny náboj aspoň z časti vniesol pripomienkami k textu a vo veľkej miere do fotografického materiálu.

Milí čitatelia, všetci, ktorí sa podieľali na tejto knihe, a najmä autori, vám prajú zážitky z cesty v čase, radosť z objaveného, oživených spomienok či jednoducho potešenie z príjemne strávených chvíľ pri tejto knihe. Knihu si môžete zakúpiť vo vydavateľstve Kermat v Kalínove alebo objednať na mailovej adrese hlodakpavol@gmail.com a tel. čísle 0907806317.

P. Hlodák

3. ročník súťaže POZNÁVAME NÁREČIA NAŠICH PREDKOV

V rámci Týždňa materinského jazyka pri príležitosti 180. výročia začiatku procesu uzákonenia spisovnej slovenčiny sa uskutočnil v Dome Matice slovenskej v Lučenci už 3. ročník súťaže **Poznávame nárečia našich predkov**. Súťaž sa konala pod záštitou riaditeľa Slovenského literárneho ústavu Matice slovenskej doc. Júliusa Lomenčíka a na jej organizácii sa podieľal Miestny

Matice slovenskej v Lučenci, Novohradské osvetové stredisko v Lučenci a Obecný úrad Polichno. Do porotcovských kresiel zasadol Ján Žilák, Katarína Szökeová a Michal Abeľovský. Súťažilo sa v štyroch kategóriách. Atmosféru súťaže umocnila spevom novohradských piesní Miljana Palatická a hrou na flaute Nina Pružincová.

Na záver súťaže si všetci účastníci pozreli výstavu *Učebnice slovenského jazyka v histórii slovenského národa*. Starší si zaspomínali na krásne chvíle v školských laviciach a vekovo mladší porovnali najmä obsah a dizajn súčasných učebníc s učebnicami rodičov, no najmä starých mám a starých otcov.

Domov všetci súťažiaci odchádzali s pamiatkou na súťaž v podobe diplomu alebo i cenou v podobe zaujímavej knihy. Všetkým súťažiacim ďakujeme za účasť a víťazom blahoželáme. Osobitné ďakujem patrí školám, ktoré sa do súťaže zapojili: ZŠ M. R. Štefánika, ZŠ L. Novomeského a ZŠ na Vajanského ulici v Lučenci, SZŠ na Gemerskej ceste v Lučenci, ZŠ v Málinci a SOŠ pedagogickej v Lučenci.

Vyhodnotenie: 1. kat. – 1. stupeň ZŠ: 1. Miroslava Turošíková (ZŠ Málincec), 2. Adela Faltánová (SZŠ Gemerská 1, Lučenic), 2. Zina Hvorecká (ZŠ L. Novomeského, Lučenic), 3. Ján Kyzek (ZŠ M. R. Štefánika, Lučenic), 2. kat. – 2. stupeň ZŠ: 1. Eva Kaličiaková (ZŠ Vajanského 47, Lučenic), 2. Drahoslava Zacharová (ZŠ M. R. Štefánika, Lučenic), 3. Patrik Marian Zboja (ZŠ M. R. Štefánika, Lučenic), 3. Matej Kyzúr (ZŠ L. Novomeského, Lučenic), 3. kat. – SŠ: 1. Denis Balog, 2. Daniela Blahútová, 2. Cora Muchová, 3. Tímea Demeterová, 3. Tímea Faťarová, študenti SOŠ pedagogickej v Lučenci, 4. kat. – dospelí, kultúrna verejnosť: 1. Jarmila Móricaová (Obec Tomášovce), 1. Dušan Vrabec (MO MS Lučenic).

MO MS v Lučenci

JAZYKOVÉ OKIENKO

Júliusa Lomenčíka

Zlomkové číslovky

Pri počítaní matematických príkladov, ale aj v bežnom dennom živote sa celé čísla alebo celé predmety dajú deliť na menšie časti – najprv na polovice, potom na tretiny, na štvrtiny, desatiny, stotiny, tisícinu, ba aj na menšie čiastočky, ale to už len pomocou osobitných prístrojov. Jednotlivé časti celku sa dajú vyjadriť aj číselne, a to zlomkami alebo desatinnými číslami. V gramatike sa označujú ako zlomkové číslovky.

Najbližšou zlomkovou číslovkou je číslovka *pol*. Označuje polovicu z celku, napr. *pol minúty, pol hodiny, pol dňa, pol roka, pol kila*. Číslovka *pol* sa v týchto spojeniach píše osobitne. V niektorých slovách sa číslovka *pol* píše spolu so slovom, ktoré označuje celok, napr. *polrok, poldeň, polhodina, polcesta*. Číslovka *pol* sa dostáva aj do tzv. miešaných zlomkov, napr. *jeden a pol roka, jeden a pol hodiny, byť má tri a pol izby, desať a pol sekundy*. V číselnom určení *jeden a pol, dva a pol, tri a pol, desať a pol* slovo *pol* sa píše osobitne a nesklonuje sa, napr. *váži do tri a pol kila*.

Keď dve polovice rozdelíme ešte napoly, dostaneme štyri časti z celku. Jednu časť z takto rozdeleného celku nazývame *štvrt*. Aj to je zlomková číslovka a aj ona sa píše osobitne: *štvrt roka* (ale *štvrtrok* spolu), *tri štvrt roka, dva a štvrt* a pod. Nepoužívame však spojenie *dve štvrt roka*, lebo to je vlastne *polrok*, ani *štyri štvrt roka*, lebo je to celý rok. Bežne sa vyjadrujeme, že je *štvrt na štyri, tri štvrt na štyri*, ale hovoríme *pol štvrtej*. Pri časovom určení sa tak zlomková číslovka *štvrt* viaže na základnú číslovku s predložkou *na* (*štvrt na desať*), kým číslovka *pol* sa pri určovaní času viaže s radovou číslovkou, napr. *pol druhej, pol dvanástej*. Číselné označenie 0,5 čítame takto: *nula celých, päť desiatín* (teda nie „nulá celá“)

Použitá literatúra:

RUŽIČKA, J. a kol.: Morfológia slovenského jazyka. Bratislava: SAV, 1966.

MISTRÍK, J.: Moderná slovenčina. Bratislava: SPN, 1996.

Vynášanie Moreny

Na **Smrtnú nedeľu**, teda dva týždne pred Veľkonočnou nedeľou, dievčatá na dedinách od stredoveku vynášali **Morenu**. Táto figurína ženy symbolizovala zimu. Zhotovovali ju z dreva v tvare kríža obaleného slamou a obliekli ju do miestneho odevu. Spievajúce dievčatá ju nosili po dedine, za dedinou ju vyzliekli, zapálili a hodili do tečúcej vody. Figurínu, najčastejšie v podobe stareny, volali **Morena**, ale v obecných kronikách boli zaznamenané aj iné názvy, napr. **Váľuľa** vo Vidinej, **Váľbaba** v Luboreči, **Kysel** v Polichne, **Vália** v Maškovej, **Bábuľa** v Hradišti, **Bábrdľa** v Českom Brezove či **Babrďa** v Pondelku.

Vynášanie Moreny v Novohrade patrí k najstarším zvykom na našom území, ktorého korene siahajú do predkresťanského obdobia. Podľa poverových predstáv išlo o symbolické vynášanie zimy a smrti z chotára a prinášanie jari. Piesne spievané pri vynášaní Moreny patria k najstarším obradovým piesňam.

Tradičný zvyk si pripomenuli v **Poltári** a Morenu vynášali deti MŠ Sklárskej.

Foto: www.poltar.sk

Nová starostka v Točnici

Doplňujúce komunálne voľby sa konali 25. 3. 2023 v Točnici. Za starostku obce bola zvolená **Ing. Lívia Bračoková**.

XXII. Medzinárodný fotosalón maďarských fotografov v Mestskom vlastivednom múzeu vo Fiľakove

Hradné múzeum vo Fiľakove pripravilo záujemcom novú, v poradí ďalšiu putovnú výstavu Svetového združenia maďarských fotografov, ktorej vernisáž sa uskutočnila 24. 3. 2023 v galérii Mestského vlastivedného múzea. Výstava pozostáva zo záberov 22. ročníka fotografickej súťaže tohto združenia, ktorej najúspešnejšie práce sú na základe hodnotenia odbornej poroty každoročne zaradené do putovnej výstavy a zverejnené v prezentačnom katalógu. V roku 2022 oslávil spolok 20. výročie svojho založenia. Na začiatku mal27 členov, dnes sa však môže pýšiť bohatou členskou základňou 182 fotografov. Ani počas posledných rokov sa neodklonil od svojich pôvodných cieľov, keďže aj naďalej zastrešujemaďarských fotografov rôznych žánrov, žijúcich vo svojej materskej krajine a tiež v zahraničí, pričom ide prevažne o amatérskych tvorcov, ktorí sa však venujú svojej práci na vysokej umeleckej úrovni. Do súťaže prebiehajúcej v piatich kategóriách sa tentokrát prihlásilo 147 fotografov zo siedmich krajín, s celkovým počtom 1617 záberov. Organizátori vzhľadom na okružle jubileum očakávali od zapojených účastníkov najlepšie snímky posledných dvoch desaťročí. Návštevníci si môžu pozrieť fotografie zhotovené pri príležitosti 200. výročia narodenia Sándora Petőfiho, taktiež diela tematického okruhu „Čo znamená byť Maďarom?“, ale aj ďalšie hodnotné snímky, ktoré zachytávajú obraz Karpatskej kotliny.

Výstavu, ktorá bude sprístupnená do 24. apríla 2023, otvoril Teodor Nagy, MZSF, podpredseda Svetového združenia maďarských fotografov.
Zdroj: HMF

Premiéra ZJAVISKA

V malej sále NOS Lučenec sa 16. 3. 2023 konala premiéra divadelnej inscenácie A. P. Čehova Jubileum a Fragmenty. Nacvičil ju divadelný súbor **Zjavisko**.

Novohradské osvetové stredisko – kultúrna inštitúcia Banskobystrického samosprávneho kraja, Literárny klub V.L.A.S. pri NOS Lučenec, ZSSK – Železničná spoločnosť Slovensko, a. s., ZSR – Železnice Slovenskej republiky, Obec Utekáč

požívajú literárnych autorov
na 3. ročník dvojdného literárneho projektu

VLAK LITERATÚRY 2023

Netradičná prezentácia tvorby literárnych autorov – v pohybe (vlak)
a na pevných miestach (stanice), čítačka, literárna exkurzia a workshop na koľajničkách.
Exkluzívny hosť čítačky – herec Lukáš Latiniák.

Dátum prvej časti: 26. 6. 2023
Začiatok: 12.00 hod.
Ukončenie: 18.00 hod.
Miesto: Železničné stanice v Lučenci a Utekáči
Osobný vlak 6619 Lučenec 12.48 – Utekáč 14.08
Osobný vlak 6624 Utekáč 16.17 – Lučenec 17.33

PRIHLÁŠKA do projektu Vlak literatúry 2023

Meno a priezvisko autora:.....
Literárny klub (ak ste členom):.....
Stručná charakteristika autora:.....

Tvorba: poézia – max. 4 básne, próza – max. 3 strany formátu A5

Kontakt (poštová a e-mailová adresa, telefón-mobil):.....
Uzávierka prihlášok: 31. 5. 2023

Prihlášky a tvorbu posielajte v elektronickej forme na e-mailovú adresu:

abelovsky@noslc.sk

Bližšie informácie: NOS Lučenec, Abelovský, 047/ 4512703, www.noslc.sk

Viac informácií, podrobný program a plagát pošleme všetkým prihláseným. Tvorba autorov bude publikovaná v literárnom zborníku, jeho uvedenie bude 13. 10. 2023 (druhá časť projektu).

Projekt z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

Lasica & Satinský

Patrick
Süskind

KONTRABAS

Réžia: Martin Porubjak
a Martin Huba
Účinkujú: Martin Huba,
sopran Veronika Bilová /
Dominika Mičíková

17. 5.
LUČENEC
Kino Apollo
18:00 hod
predaj vstupeniek:
MIC Lučenec
kultura.lucenec.sk
predpredaj.sk

predpredaj.sk

KAM ZA KULTÚROU

Novohradské osvetové stredisko
– kultúrna inštitúcia Banskobystrického
samosprávneho kraja

Umelecké slovo, divadlo

1. 4. **DOSky NOSky**
(Belopotockého Mikuláš)
– regionálna postupová súťaž
a prehliadka neprofesionálneho
divadla dospelých
a **FEDIM** – regionálna prehliadka
činoherného divadla mladých,
MsKS Fiľakovo o 10.00 hod.
S finančnou podporou NOC a BBSK.
4. 4. **Hviezdoslavov Kubín 2023**,
69. ročník celoštátnej postupovej súťaže
a prehliadky v umeleckom prednese
poézie a prózy, v tvorbe recitačných
kolektívov a divadiel poézie detí, mládeže
a dospelých, regionálne kolo I. – IV. kat.;
sála NOS a NK Lučenec o 9.00 hod.
S finančnou podporou NOC a BBSK.

Folklor, hudba, tanec

15. 4. **Farmársko-furmannský deň**,
organizátor: SOŠ hotelových služieb
a dopravy v Lučenci,
Asociácia furmanov Slovenska a NOS;
areál školského hospodárstva Ladovo
pri Lučenci.

Foto, film, výtvarná tvorba

- Apríl: **Výstava fotografií AMFO 2023**,
NOS Lučenec – chodba č. 1,
pracovné dni od 8.00 do 15.00 hod.

Filmový klub:

20. 4. **Běžná selhání**,
Česká republika, Maďarsko,
Taliano, Slovensko, 2022, 85 min.,
réžia: Cristina Grosan.
Hrajú: Tatjana Medvecká,
Beáta Kaňoková, Nora Klimešová,
Vica Kerekes...

Edukatívne činnosti

20. 4. **Svetový deň zdravia**
– prvá pomoc pre seniorov,
prednáška organizovaná v spolupráci
so SČK Lučenec;
Klub dôchodcov Lučenec, Dr. Herza 24
o 14.00 hod.
21. 4. **Cesta trička**
– prednáška pri príležitosti Dňa Zeme;
malá sála NOS Lučenec
o 9.00 a 10.30 hod.

Kultúrno-spoločenské podujatia

17. 4. **Petófi v Novohrade**,
literárno-hudobný program
k 200. výročiu narodenia,
v spolupráci s NOV Csemadoku Lučenec;
Radnica Lučenec o 18.00 hod.
Podujatie z verejných zdrojov podporil
Fond na podporu umenia.

Klubové podujatia

27. 4. **Klub paličkovanej čipky**
PAVÚČIK pri Dielničke,
NOS – dielňa ľudových remesiel.

Dielňa ľudových remesiel DIELNIČKA

Dielňa keramiky pre verejnosť

- Práca s hlinou, pokračovanie
Uceleného keramického kurzu
5., 12., 19. a 26.4 (vždy v stredu).

- Výroba drôtovaných šperkov/ozdôb**
– lektorka Anna Rechteriková, 19. 4.

- Rodinná sobota s hlinou**,
určená pre rodiny s deťmi,
alebo skupinu priateľov, 22. 4.
Keramické črepníky, 12. 4.

Kurzy pre školy

- Hlina** – práca s hlinou, točenie na kruhu
alebo výroba keramických srdiečok
(termín podľa dohody so školami).

- Drôtovanie** – výroba drôtovaných
srdiečok ku Dňu matiek
s Annou Rechterikovou
(termín podľa dohody so školami).

Z podujatí bude vyhotovená fotodokumentácia
pre potreby a propagáciu aktivít NOS.
Zmena programu vyhradená!

Sledujte nás na www.noslcl.sk a
<https://www.facebook.com/novohradskaosveta>

Mesto Lučenec

– oddelenie školstva, sociálnych
vecí, kultúry a športu

24. 4. **PI ČAJ, MILÁČIK**,
brilantná francúzska komédia
z divadelného zákulisia, ocenená
Moliérovou cenou ako KOMÉDIA
ROKA! Kino Apollo o 18.00 hod.,
vstupné: 18,- eur.
Vstupenky na podujatie k zakúpeniu
v MIC a na www.kultura.lucenec.sk
28. 4. **Stavanie mája**,
pred Divadlom B.S.Timravy o 17.00 hod.,
výstupenie DFS Radosť.

Fiľakovo

10. 4. **XVI. Palócka Veľká noc na**
Fiľakovskom hrade;
hradný areál o 10.30 hod.,
organizátor: MsKS, HM, VPS, DHZ,
MOPS, ZŠ.
*Realizované s finančnou podporou Fondu
na podporu kultúry národnostných
menšín.*
15. 4. **MADUAR – koncert**;
MsKS o 18.00 hod.,
organizátor: M&M Brothers, s.r.o.
21. 4. Predstavenie historického románu
Tomáša Tinkera Šoltésa
s názvom **Rytier a básnik**;
mestská knižnica o 16.30 hod.,
organizátor: Hradné múzeum.
22. 4. **Tanečný dom pre najmenších**
s **LH File Banda**;
MsKS o 16.00 hod.,
organizátor: MsKS,
OZ Iuvenis Neogradiensis,
ZO Csemadok Fiľakovo.
26. 4. **Dielňa Vekker: Omar a džin**,
divadelno-výchovné dielne pre žiakov
I. stupňa ZŠ s VJM,
ZŠ Štefana Koháriho II. s VJM
o 8.40 a 10.45 hod.,
organizátor: MsKS.
*Podujatia sa realizujú s finančnou
podporou Fondu na podporu kultúry
národnostných menšín v rámci projektu
Umelecká dielňa FOLT.*
- Do 23. 4. **XXII. Medzinárodný fotosalón**
maďarských fotografov
– putovná výstava Svetového združenia
maďarských fotografov;
mestské vlastivedné múzeum – galéria,
organizátor: Hradné múzeum a Svetové
združenie maďarských fotografov
- Do 30. 4. **Výstava s názvom**
História na plagáte, plagát v histórii;
Fiľakovský hrad – Bebekova veža,
organizátor: Hradné múzeum
a SNM – Múzeum SNR, Myjava.

Kokava nad Rimavicou

15. 4. **Kreatívne dielne**
– maľovanie na textil
(priestory MKS).
28. 4. **Jarný vedomostný kvíz**
(priestory MKS).
29. 4. **Stavanie mája**
a **kultúrny program**
(námestie).